

35 345 Splitsing van de gemeente Haaren

Nota naar aanleiding van het verslag

Met belangstelling heb ik kennis genomen van het verslag van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken waartoe de fracties van de VVD, het CDA, D66, GroenLinks en de ChristenUnie inbreng hebben geleverd. Ik ben verheugd over de instemming die uit deze inbreng blijkt om te komen tot de voorgestelde splitsing van de gemeente Haaren. De verschillende vragen die zijn gesteld worden hierna beantwoord in de volgorde waarin de inbreng is geleverd.

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Voorgeschiedenis en totstandkoming herindelingsadvies
3. Toets aan het Beleidskader gemeentelijke herindeling
4. Financiële aspecten

1. Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel met betrekking tot de splitsing van de gemeente Haaren. Het wetsvoorstel geeft de leden van de VVD-fractie geen aanleiding tot het stellen van vragen. Zij merken wel op dat de splitsing van een gemeente geen "reguliere" herindeling is en het niet vaak voorkomt dat een gemeente besluit zichzelf op te heffen.

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel tot splitsing van de gemeente Haaren. Deze leden hebben een aantal vragen over het voorliggende voorstel. Daarbij constateren zij dat het herindelingsadvies dat ten grondslag ligt aan het voorliggende wetsvoorstel en de zienswijze van de provincie ter inzage gelegd zijn gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer. Wat is de reden hiervoor en waarom zijn deze stukken niet als bijlagen bij de memorie van toelichting gevoegd, zodat ze ook te raadplegen zijn via www.officielebekendmakingen.nl zo vragen deze leden.

Deze stukken worden gepubliceerd op rijksoverheid.nl. Per abuis is dit in het onderhavige geval helaas niet gebeurd. Na ontvangst van het Verslag is dit hersteld. De stukken zijn nu raadpleegbaar op de specifieke pagina over gemeentelijke herindelingen.¹ Door de stukken die betrekking hebben op met de Kamer gedeelde herindelingsvoorstellen op de specifieke webpagina voor gemeentelijke herindelingen te publiceren, zijn zij gebundeld raadpleegbaar.

Het herindelingsadvies en de zienswijze van gedeputeerde staten zijn gericht aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en maken als zodanig geen onderdeel uit van het wetsvoorstel. Sinds 2017 worden deze stukken niet meer met het betreffende wetsvoorstel gezonden maar, als gezegd, in aanvulling op de beschikbaarstelling via gemeenten en provincies, op rijksoverheid.nl gepubliceerd. Achtergrond daarvan is dat het meezenden van deze documenten in fysieke vorm – die in de loop der jaren omvangrijker zijn geworden en mede door de bijlage soms wel honderden pagina's betreffen – op verschillende momenten in het wetgevingsproces leidt tot een papierproductie die niet past in het streven van de rijksoverheid om papierverspilling tegen te gaan.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel. De voornoemde leden zijn in principe voorstander van een proces van herindeling voor gemeenten waar er een gebrek is aan financiële stabiliteit en bestuurskracht of die langjarig en in hoge mate afhankelijk zijn van gemeenschappelijke regelingen. Vanzelfsprekend is daarbij draagvlak onder de bevolking van belang. De leden van de D66-fractie hebben naar aanleiding van de stukken nog verschillende vragen.

De leden van de GroenLinks-fractie hebben in dit stadium geen vragen aan de regering over de feitelijke splitsing van de gemeente Haaren. Wel hebben deze leden meer in algemene zin vragen

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/gemeentelijke-herindeling>

over hoe kleinere gemeenten die met een herindeling i.v.m. een splitsing te maken krijgen, voldoende in staat zijn om alle (extra) taken die zij krijgen overgedragen in goede orde kunnen opvangen. Voor grotere gemeenten is het bij een herindeling vaak gemakkelijker om de gevolgen van een herindeling op te vangen. Voor kleinere gemeenten is dit vaak lastiger. Zij vragen de regering aan te geven hoe geborgd wordt dat kleinere gemeenten herindelingsprocedures goed kunnen opvangen en hoe rijk en provincie daarbij ondersteunen.

Gemeenten krijgen als gevolg van een herindeling geen extra taken, wel vaak een groter grondgebied en meer inwoners. Daar staat tegenover dat een fusiegemeente als gevolg van de herindeling ook een groter ambtenarenapparaat krijgt om inwoners goed te kunnen bedienen. Er moet dus een goede verhouding zijn tussen enerzijds de opgaven en anderzijds de ambtelijke slagkracht, dit geldt voor zowel grote als kleine gemeenten. Tijdens de herindelingsprocedure wordt door de betrokken gemeenten, de provincie en het Rijk goed gekeken naar de bestuurskracht en ambtelijke slagkracht van een nieuw te vormen gemeente (klein of groot). Is de nieuwe gemeente robuust genoeg om haar taken aan te kunnen en daarnaast ook bij te dragen aan regionale opgaven? Wanneer het antwoord op deze vraag 'nee' is, zullen de betrokken gemeenten en/of de provincie of het Rijk de herindelingsprocedure geen doorgang laten vinden.

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het voorstel tot splitsing van de gemeente Haaren. Zij hopen dat genoemd voorstel de inwoners van Haaren, maar ook de gemeenschappen in gemeenten Boxtel, Oisterwijk, Tilburg en Vught ten goede zal komen. Deze leden volgen de ontwikkeling met interesse en hebben op dit moment geen nadere behoefte aan het stellen van vragen.

2. Voorgeschiedenis en totstandkoming herindelingsadvies

De leden van de CDA-fractie vinden het getuigen van moed en een nuchtere kijk op de realiteit dat de gemeente Haaren met haar inwoners tot de conclusie is gekomen dat bestuurlijke zelfstandigheid niet langer in het belang van de inwoners is en deze uitspreken.

In 2014 is gebleken dat er geen draagvlak was voor een fusie van de gemeenten Haaren, Boxtel en Sint-Michielsgestel en in 2017 bleek dat een beperkte meerderheid van de inwoners van de gemeente Haaren zich uitsprak voor splitsing van de gemeente, zo constateren de leden van de CDA-fractie. Zij vragen de regering hoe groot het draagvlak in 2017 per kern het draagvlak was voor splitsing van de gemeente. Ook vragen zij hoe groot het draagvlak per kern was voor het aansluiten bij de naastgelegen gemeente.

Uit de burgerpeiling van 4 oktober 2017 blijkt dat in de kernen Helvoirt en Biezenmortel een ruime meerderheid van de respondenten voor splitsing van de gemeente is en in de kern Haaren een kleine meerderheid (zie onderstaande tabel). Alleen in de kern Esch verkiest een kleine meerderheid van de participanten zelfstandigheid van de gemeente boven opsplitsing.

	Haaren	Helvoirt	Esch	Biezenmortel
Zelfstandigheid	47,8 %	32,8 %	50,6 %	25,3
Opsplitsen	50,6 %	64,9 %	47,1 %	73,1
Geen voorkeur	1,6 %	2,3 %	2,3 %	1,6
Opkomstpercentage	47 %	41%	48 %	31 % ²

In het voorjaar van 2018 heeft de gemeente Haaren een gespreksronde georganiseerd om inwoners mee te laten denken, hun mening te laten geven en voorstellen te doen over de wijze van opsplitsing. Alle woonadressen in de gemeente zijn aangeschreven. Voor het draagvlak per kern voor aansluiting bij de naastgelegen gemeente geldt het volgende:

- *Van de 2326 woonadressen in de kern Haaren hebben de bewoners van 35 adressen gereageerd, waarvan de bewoners op 24 adressen aangaven de voorkeur te hebben voor aansluiting bij de gemeente Oisterwijk.*
- *Van de 1989 woonadressen in de kern Helvoirt hebben de bewoners van 169 adressen gereageerd. Uit 138 van deze reacties bleek de voorkeur voor aansluiting bij Vught.*

² Met betrekking tot het opkomstpercentage in Biezenmortel zij opgemerkt dat van de ongeveer 1.215 stemgerechtigde inwoners er ongeveer 250 wonen op Landpark Assisië, een zorginstelling voor volwassenen met een beperking waarvan meer een zeer beperkt deel het stemrecht uitoefent.

- Van de 919 woonadressen in de kern Esch hebben de bewoners van 611 adressen gereageerd, waarvan de bewoners van 343 adressen zich uitspraken voor samenvoeging met de gemeente Boxtel.
- Van de 572 woonadressen in de kern Biezenmortel hebben de bewoners van 68 adressen gereageerd. Hiervan spraken de bewoners op 34 adressen de voorkeur uit voor aansluiting bij Tilburg.

Naast de gespreksrondes was het ook mogelijk voor inwoners om een zienswijze op het herindelingsontwerp in te dienen. Van de 73 zienswijzen die in totaal zijn ingediend hebben er 42 betrekking op de toevoeging van Esch aan de gemeente Boxtel (41 positieve zienswijzen en 1 negatieve). De overige zienswijzen hebben veelal betrekking op vraagstukken op perceelniveau (welk perceel gaat naar welke gemeente) en het operationele traject zoals bijvoorbeeld de zorg voor een goede overdracht van subsidies.

Ook vragen de leden van de CDA-fractie waarop de conclusie gebaseerd is dat er breed maatschappelijk draagvlak is voor de toevoeging van de kern Biezenmortel aan de gemeente Tilburg nu een minderheid van 42% van het burgerpanel positief heeft geoordeeld over deze toevoeging.

De regering concludeert in algemene zin dat er breed maatschappelijk draagvlak is voor de opheffing van de gemeente Haaren en de toevoeging van de kernen Esch, Haaren, Biezenmortel en Helvoirt aan respectievelijk de gemeenten Boxtel, Oisterwijk, Tilburg en Vught. Voor specifiek de toevoeging van de kern Biezenmortel aan de gemeente Tilburg klopt het inderdaad dat 42% van de deelnemers aan het voornoemde Tilburgse burgerpanel zich hier positief over uitsprak. Hier staat tegenover dat slechts een minderheid van 5% zich kritisch uitsprak over deze samenvoeging en een meerderheid van 53% er neutraal tegenover stond. Deze overwegend neutraal-positieve uitslag is mogelijk te verklaren doordat er voor de inwoners van Tilburg weinig tot niets verandert door toevoeging van de kern Biezenmortel en panelleden hierdoor mogelijk terughoudend zijn om zich positief of negatief uit te laten over een samenvoeging die vooral effect heeft op de inwoners van Biezenmortel. De inwoners van Biezenmortel zelf gaven tijdens de gehouden gespreksavonden in de periode 20 maart tot en met 16 april 2018 aan graag aan te willen sluiten bij Tilburg. In combinatie met eerdere onderzoeken ontstond hierover een representatief beeld.

3. Toets aan het Beleidskader gemeentelijke herindeling

De leden van de D66-fractie wijzen op het feit dat door de herindeling Haaren in twee veiligheidsregio's valt en de burgemeester te maken heeft met twee politieteams. Met het oog op de ondermijnende praktijken die plaatsvinden in deze regio van Noord-Brabant vragen deze leden zich af of de bestuurlijke weerbaarheid tot aan de herindeling voldoende geborgd is. Daarbij vragen zij of de splitsing de aanpak van ondermijning bevordert alsmede de bestuurlijke weerbaarheid in de regio.

De gemeente Haaren is momenteel onderdeel van de veiligheidsregio Brabant-Noord en de regionale politie-eenheid Oost-Brabant. Na de herindeling behoren twee kernen van de huidige gemeente Haaren, namelijk de kern Biezenmortel en de kern Haaren, tot respectievelijk de gemeenten Oisterwijk en Tilburg. Deze twee gemeenten vallen in de veiligheidsregio Midden- en West-Brabant en onder de politie-eenheid Zeeland en West-Brabant. De kernen Haaren en Biezenmortel vallen na de herindeling daarom ook binnen deze veiligheidsregio en politie-eenheid. De overige twee kernen van de gemeente Haaren behoren na de herindeling tot de gemeenten Boxtel en Vught en blijven daarom onderdeel van de veiligheidsregio Brabant-Noord en de politie-eenheid Oost-Brabant. De burgemeesters van de vier gemeenten waaraan de vier kernen van Haaren worden toegevoegd hebben ieder met één basisteam van de politie en één regionale eenheid te maken. Daaruit volgt dan ook dat geen van de betrokken burgemeesters te maken heeft met twee politieteams. Binnen en tussen de twee betrokken veiligheidsregio's en politie-eenheden vindt momenteel het gesprek plaats om de overgang van het deel van het grondgebied van de gemeente Haaren dat overgaat naar een andere veiligheidsregio en politieregio voor te bereiden. Een wijziging in de formatieverdeling tussen de politieregio's wordt momenteel voorbereid en bij het vaststellen van de politiebegroting door de minister van Justitie en Veiligheid goedgekeurd. Het effect van de herindeling binnen het veiligheidsdomein heeft dus de aandacht van de decentrale overheden en veiligheidsinstanties. Het bevorderen van de bestuurlijke weerbaarheid of de strijd tegen ondermijning vormen als zodanig niet de reden waarom er tot deze herindeling wordt overgegaan. Die reden ligt in versterking van de bestuurskracht, ambtelijke

slagkracht en regionale positie - waarmee ook wordt bijgedragen aan het versterken van de bestuurlijke weerbaarheid en de (regionale) aanpak van ondermijning.

4. Financiële aspecten

De leden van de D66-fractie vragen of het waar is dat de belastingdruk in één van de ontvangende gemeenten fors hoger ligt dan in de gemeente Haaren, en of daar in dat geval overgangsregelingen voor getroffen worden.

In de gemeente Vught, waar de inwoners van de kern Helvoirt deel van uitmaken na de herindeling, ligt de belastingdruk (voor zowel éénpersoons- als meerpersoonshuishoudens) hoger dan in de huidige gemeente Haaren. In het peiljaar 2019 bedragen de relatieve verschillen +6,93%, respectievelijk +10,91%. Uit dit overzicht blijkt ook dat de belastingdruk in de overige ontvangende gemeenten (Oisterwijk, Boxtel en Tilburg) aanzienlijk lager is.

Lastendruk woonlasten 2019	Haaren	Oisterwijk	Vught	Boxtel	Tilburg
1-persoonshuishoudens	€ 765	€ 660	€ 818	€ 649	€ 567
meerpersoonshuishoudens	€ 834	€ 803	€ 925	€ 712	€ 600
relatief verschil tov Haaren					
1-persoonshuishoudens		-13,73%	6,93%	-15,16%	-25,88%
meerpersoonshuishoudens		-3,72%	10,91%	-14,63%	-28,06%

Er is aandacht bij de betrokken gemeentebesturen voor de gevolgen van veranderende belastingen voor de inwoners. Op dit moment wordt (opnieuw) een overzicht gemaakt van de verschillen. Het is aan de (nieuwe) gemeenteraden van de vier ontvangende gemeenten te besluiten over het al dan niet aanpassen van de belastingverordeningen (artikel 32 van de Wet algemene regels herindeling in samenhang met artikel 216 van de Gemeentewet). De hoogte van de belastingtarieven is een lokaal-politieke keuze en zal samenhangen met het voorzieningenniveau dat de gemeente haar inwoners wil bieden. De consequenties van de herindeling voor de belastingdruk is door de gemeente Haaren afgewogen bij het maken van het herindelingsontwerp en -advies.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. R.W. Knops